

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. XI: 2013

Nr 27 (367)

Data odczytu: 16.10.2013 r.

Data wydania: 16.10.2013 r.

926. spotkanie

Marek Prabucki

Historia i działalność Polskiego Czerwonego Krzyża w Grudziądzu w latach 1918-1939

Oddział Polskiego Czerwonego Krzyża w Grudziądzu powstał bezpośrednio po założeniu oddziału w Toruniu i należał do najstarszych na Pomorzu. Zebranie konstytucyjne w celu jego założenia odbyło się 28 grudnia 1918 r. pod przewodnictwem Leona Ossowskiego, późniejszego starosty grudziądzkiego. Podczas zebrania wybrano zarząd. Przewodniczącym oddziału została Zofia Donimirska z Dębienca, zastępcą Bolesław Klimek, sekretarką Helena Łaszewska, zastępcą Maria Oszwałdowska, skarbniczką Maria Ruchniewicz, zastępcą Teresa Bronikowska. Do zarządu należała również Helena Kruszonowa. Oddział w chwili założenia liczył 35 członków, a na dzień 1 października 1920 r. – 905 członków. Początkowo pracował wspólnie z Niemieckim Czerwonym Krzyżem, który jeszcze w 1921 r. działał na Pomorzu, także i w Grudziądzu, pod szyldem Deutsche Fürsorgestelle, a siedziba znajdowała się przy ul. Lipowej 13. W wyniku nieporozumień z Niemieckim Czerwonym Krzyżem postanowiono 25 marca 1919 r. odłączyć się i zmienić nazwę na „Bratnia Pomoc”. Nazwę tę towarzystwo używało do lipca 1920 r., wtedy to rozwiązano „Bratnią Pomoc”, a w to miejsce zarejestrowano Polskie Towarzystwo Czerwonego Krzyża. Nazwa ta obowiązywała do 1927 r., wtedy to rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej przemianowano ją na Polski Czerwony Krzyż, a głównym jego zadaniem było współdziałanie z instytucjami sanitarno-wojskowymi w czasie pokoju, a w szczególności niesienia wszelkiej pomocy ludności cywilnej, w przypadkach klęsk żywiołowych, epidemii itp., a jego hasłem było „Miłuj bliźniego”. Na walnym posiedzeniu w dniu 24 października 1919 r. Polski Czerwony Krzyż postanowił objąć lazaret wojskowy, umieszczając w nim Polki, jako pielęgniarki, a także postanowiono objąć szpital pod swoją opiekę, aż do przyjęcia go przez władze polskie w styczniu 1920 r. Przed wkroczeniem wojsk

polskich do miasta oddział szył i zbierał bieliznę dla szpitala, przygotowywał sprzęt pogotowia sanitarnego, tak, że w chwili wkroczenia wojska do miasta oddział miał przygotowanych 10 łóżek wraz z trzema zmianami bielizny pościelowej i osobistej.

Od roku 1920 zarządy oddziału grudziądzkiego się zmieniały, ale duch założycieli żył nadal, a grudziądzka placówka trwała i cały czas się rozwijała pod długoletnią prezesurą Marii Żyborskiej. W maju 1922 r. w sali ratusza odbył się walny zjazd delegatów kół Pomorza Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża Okręgu Pomorskiego. W zjeździe uczestniczył prezes Syndykatu Dziennikarzy Pomorskich, redaktor Jan Rakowski. W marcu 1926 r. odbyło się walne zebranie oddziału za rok sprawozdawczy 1925. Zebraniu przewodniczył starosta grudziądzki Leon Ossowski. Sprawozdanie roczne oddziału przedstawiła Maciejewska, a finansowe Wacława Korzeniewska, która poinformowała zebranych, że dochody oddziału wyniosły 17 201,- zł, a wydatki 10 325,- zł. W wyniku wyborów przewodniczącą oddziału została ponownie wybrana pani sędzina Maria Żyborska. Z inicjatywy oddziału i lekarzy dr. Urbańskiego i Grygiera, odbył się kurs sanitarny dla funkcjonariuszy Policji Państwowej w mieście i powiecie, a celem jego było udzielania pierwszej pomocy w razie nieszczęśliwych wypadków. W 1927 r. oddział przeprowadził dwa kursy sióstr rezerwy, a także wziął czynny udział w urządzaniu gwiazdki i święconego dla chorych żołnierzy, za co podziękował oddziałowi pułkownik Chełmicki, dowódca szpitala rejonowego. W tym czasie oddziałem kierowała nadal Maria Żyborska. W roku 1929 działalność oddziału była nadzwyczaj ogromna i godna pochwały. Według sprawozdania odbyło się 9 zebrań oddziału, a zarządu – 11. Urządzono kurs sanitarny, w którym brało udział 30 uczestniczek, a oddział w tym czasie liczył 100 członków. W czerwcu 1930 r. stworzono komitet PCK na miasto Grudziądz, poświęcony został samochód sanitarny. Uroczystość poświęcenia samochodu odbyła się w kościele garnizonowym pod przewodnictwem kapelana, ks. Federowicza. Z inicjatywy oddziału utworzono komitet do spraw dożywiania dzieci w szkołach, a środki na ten cel, w wysokości 100,- zł oddział wyasygnował z własnego konta. Według sprawozdania finansowego dochody za rok 1930 wyniosły 11 838,- zł, a wydatki 11 816,- zł.

Walne zebranie, które odbyło się w lutym 1939 r., a któremu przewodniczył prezydent miasta Józef Włodek odbyło się przy licznych udziałach członków i gości oraz przedstawicieli władz cywilnych i wojskowych. Zebranie zagał prezes oddziału inż. Zembowski. Według sprawozdania oddział liczył 450 członków a liczba kół młodzieży wynosiła 15. Oddział prowadził sekcję sanitarną, mającą własny samochód sanitarny oraz urządzał kursy sióstr pogotowia sanitarnego, a także brał udział w zawiezieniu chorych do kościoła w dniu święta chorych. W wyniku wyborów do zarządu zostali powołani nowi członkowie – notariusz Witold Kurowski, dr Michniewicz i Maślanka, asesor Michałowski, sędzia Raszeja i pułkownikowa Bałukowa.

W październiku 1931 r. w miejsce dotychczasowego prezesa oddziału inż. Zembowskiego, z powodu nawału pracy zawodowej złożył on swą funkcję, powołano w to miejsce dotychczasowego wiceprzewodniczącego Witolda Kurowskiego, który to wręczył ustępującemu prezesowi dyplom uznania za dotychczasową pracę na rzecz oddziału PCK w Grudziądzu.

W myśl nowego statutu PCK, który wszedł w życie w 1937 r. wszyscy dotychczasowi członkowie zarządu ustąpili. W wyniku wyborów na prezesa oddziału powołano Witolda Kurowskiego, a wiceprezesem oddziału kpt. dr. Michniewicza i Bałukowa, skarbnikiem Waława Korzeniewska, a sekretarzem dr Maślanka. W kwietniu grudziądzki oddział urządził 6-tygodniowy kurs ratowniczy dla zakładów przemysłowych z udziałem 50 osób. Poza tym odbył się kurs siostr Pogotowia Sanitarnego.

Według sprawozdań przewodniczących poszczególnych sekcji podczas walnego zebrania w październiku 1937 r. ilość członków oddziału wynosiła 543 osoby. Dochody oddziału wyniosły 3 953,- zł. Na terenie miasta było zarejestrowanych 19 kół młodzieżowych PCK liczących 1256 członków. W grudniu 1937 r. kapituła odznaczeń honorowych przyznała prezesowi grudziądzkiego oddziału Witoldowi Kurowskiemu odznakę honorową PCK II stopnia, za pracę i rozwój czerwono krzyżskiej organizacji na terenie Pomorza. Taką samą odznakę na tychże uroczystościach otrzymał mgr Jan Stenzel, prezes oddziału powiatowego w Grudziądzu, właściciel Apteki pod Łabędziem, dziadek Adama Stenzla, obecnego prezesa Grudziądzkiego Towarzystwa Kolekcjonerów i Miłośników Sztuki Dawnej „Pomorze”.

Z dniem 1. stycznia 1938 r. oddział grudziądzki przenosi swą siedzibę z ul. Prezydenta Mościckiego (ob. Stara) na ulicę Groblową do Domu Rzemiosła. W marcu 1939 r. odbyło się walne zebranie oddziału, ostatnie przed wybuchem II wojny światowej. Obrady odbyły się w sali Rady Miejskiej. Na znak protestu przeciw rozdrabnianiu akcji organizacyjnej na terenie miasta, prezes oddziału Witold Kurowski ustąpił z zajmowanego stanowiska. Obradom przewodniczył wiceprezes mjr dr Michniewicz, a roczne sprawozdanie oddziału przedstawił dr Maślanka i Waława Korzeniewska. Dr Michniewicz oświadczył w imieniu zarządu, że solidaryzuje się z prezesem oddziału, cały zarząd postanowił również ustąpić. Przyczyną tej decyzji było stanowisko Zarządu Okręgu w Toruniu, który dopuścił do powstania na terenie miasta nowych oddziałów, co doprowadziło do rozdrobnienia akcji organizacyjnej. Na zebranie to nie przybył żaden przedstawiciel Zarządu Okręgu PCK. Na wniosek płk. Świtalskiego wyrażono zarządowi uznanie za dotychczasową pracę oraz uznając słuszność jego stanowiska postanowiono wybrać nowy zarząd w dotychczasowym składzie. W czerwcu odbył się, jak co roku, Tydzień Polskiego Czerwonego Krzyża, który skrócony został z 6 do 4 dni. W tym krótkim czasie starano się wykorzystać każdą chwilę, aby przypomnieć społeczeństwu o szczytnych zadaniach PCK. Rzucono hasło w prasie, nawoływano przez głośniki do popierania PCK, nada-

wano audycje propagandowe za pośrednictwem krótkofalowej stacji radiowej, uruchomionej dzięki uprzejmości Bydgoskiego Klubu Krótkofalowców Oddziału w Grudziądzu. Siostry PCK kwestowały na ulicach, również zakłady pracy składały datki na rzecz PCK, których zebrano 1 770,- zł. W lipcu 1939 r. odbył się w świetlicy PCK przy ul. Groblowej ostatni przed wybuchem II wojny światowej kurs sióstr Pogotowia Sanitarnego. Kurs skończony egzaminem zdało 27 kobiet, a przy egzaminie obecny był prezes Zarządu Okręgu Pomorskiego PCK dr Betlejewski, inspektor okręgu mjr Wachowiak oraz szef sanitarny mjr dr Michniewicz.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz W Rygielski.